

**ULOGA I ZNAČAJ CENTRA ZA SOCIJALNI RAD U SISTEMU
FUNKCIONISANJA UPRAVE BRČKO DISTRIKTA BIH**

**ROLE AND IMPORTANCE OF THE CENTER FOR SOCIAL WORK
IN FUNCTIONING OF BRČKO DISTRICT BIH ADMINISTRATION
SYSTEM**

Nermina ZULFIKARPAŠIĆ

Vlada Brčko distrikta BiH
Bulevar mira 1,
76100 Brčko distrikt BiH

Sažetak:

Uzimajući u obzir promjene u Bosni i Hercegovini, kombinirane s ograničenošću resursa s kojima je suočena većina organa vlasti, ključno je da centri za socijalni rad uspostave prioritete i osiguraju da se dostupni resursi koriste na najbolji mogući način. Strateško planiranje zasnovano na ljudskim pravima predstavlja korisno sredstvo pomoću kojeg centar za socijalni rad definira vlastite kapacitete, određuje prioritete na koje će se fokusirati, i ciljeve koje treba ostvariti, te kreira mjere i aktivnosti koje je realno moguće planirati i provesti u datom vremenskom okviru. Korištenje okvira ljudskih prava u procesu planiranja znači da ciljevi postavljeni u strateškom planu trebaju uvijek biti usmjereni ka postizanju najvišeg mogućeg stepena ostvarenja prava. U središtu pažnje ovog rada, stavila bih obaveze centra za socijalni rad, kao nositelja dužnosti u pogledu ostvarivanja ljudskih prava u cilju omogućavanja planiranja vlastitih aktivnosti u saradnji sa nadležnim organima na području Brčko distrikta BiH.

Ključne riječi: *Organ starateljstva, socijalna zaštita, dijete, maloljetnik, sud.*

Summary:

Taking into account the changes in Bosnia and Herzegovina, combined with limited resources with which most of the authorities are faced, it is of crucial importance for the centers for social work to set their priorities, ensuring that the available resources be best utilized. The strategic planning based on human rights is a useful instrument which facilitates the Center for Social Work to define its own capacities, set priorities to focus on, and goals to be achieved, and create measures and activities which can be realistically

planned and implemented in the given time frame. The usage of the human rights framework in the planning process means that the goals set in the strategic plan should always pursue the highest level possible in exercising of rights. I would focus this paper on the duties of the Center for Social Work as a stakeholder in exercising of human rights so as to facilitate the planning of its activities in cooperation with authorized bodies in the territory of the Brčko District BiH.

Key words: *Guardian authority, social welfare, child, juvenile, court*

1. Uvod

Bosna i Hercegovina je složena država koja se sastoji od dva entiteta s visokim stepenom autonomije: Federacije BiH i Republike Srpske, te Brčko distrikta BiH. Ustavom BiH nisu utvrđene osnove unutrašnje organizacije entiteta i nižih jedinica vlasti u entitetima. Ovim je entitetima data mogućnost da samostalno uredi svoje modele organiziranja vlasti i upravljanja, tako da se institucije i oblici unutrašnje organizacije vlasti između dva entiteta BiH u velikoj mjeri razlikuju.¹ BiH nije običan zbir entiteta i tri konstitutivna naroda.² U okviru njenih institucija usklađuju se pojedinačni, često proturječni interesi, s općim interesom u demokratskoj proceduri, uz onemogućavanje prevlasti ili privilegija entiteta, konstitutivnih naroda i drugih. Ovim se ukazuje na još dva aspekta bosanskohercegovačkog federalizma: prvi, upućenost na međuentitetsku saradnju zasnovanu na principu dobrovoljnosti, i drugi koji nije zasnovan na osnovama isključivosti vlasti, prinude i naredbodavnim odnosima, već na odnosima saradnje i ravnopravnosti, na osnovu konsenzusa.

Brčko distrikt BiH je jedinstvena administrativna jedinica lokalne samouprave pod suverenitetom Bosne i Hercegovine, uspostavljena Konačnom arbitražnom odlukom za Brčko 1999. godine. Brčko distrikt BiH je pod supervizijom Visokog predstavnika međunarodne zajednice u BiH.

1 U članu 13 (stav 1 do 3) Statuta Brčko distrikta BiH, kao pravnog akta koji u ovoj administrativnoj jedinici ima snagu ustava, regulišu se prava i obaveze građana Distrikta Brčko. Ovaj član Statuta propisuje da svako ima pravo da uživa prava i slobode garantovane Ustavom i zakonima Bosne i Hercegovine i zakonima Distrikta bez diskriminacije, posebno svako ima pravo pristupa svim javnim institucijama i objektima u Distriktu, pravo da se slobodno kreće i određuje mjesto boravka, poslovanja ili rada na cijeloj teritoriji Distrikta, pravo da kupuje i prodaje pokretnu i nepokretnu imovinu u skladu sa zakonom, te da svi stanovnici mogu ravnopravno učestvovati u finansiranju funkcija i ovlasti Distrikta putem poreza, taksu i doprinosa u skladu sa zakonom.

2 Više o tome na: <http://www.bhas@bih.net.ba> - Agencija za statistiku BiH.

Nadležnosti Brčko distrikta BiH, kao i saradnja sa entitetima i BiH definisana je Konačnom arbitražnom odlukom³ i Statutom Brčko distrikta BiH⁴ prema nalogu Supervizora za Brčko od 06.05.2008. godine. Vlast u Brčko distriktu BiH organizirana je na sljedeći način. Nositelj zakonodavne vlasti u Distriktu Brčko je Skupština Brčko distrikta BiH⁵, koju čini 31 zastupnik⁶, od kojih dva zastupnika predstavljaju nacionalne manjine u Distriktu.⁷ Zastupnici neće biti krivično ni građansko-pravno odgovorni za počinjena djela, izražena mišljenja i glasove date tokom vršenja svoje dužnosti, savjesno i isključivo za dobrobit Distrikta te Bosne i Hercegovine. Skupština ima predsjednika i potpredsjednika, koji se biraju iz sastava zastupnika na prvoj sjednici svakog novog mandata. Skupština Distrikta, između ostalog, usvaja Statut Brčko distrikta BiH, budžet i zakone Distrikta, odlučuje o javnim zajmovima i zaduženjima Distrikta, nadgleda rad Vlade Brčko distrikta BiH i cjelokupne administracije.⁸ U zavisnosti od predmeta odlučivanja, Skupština odluke donosi prostom, tročetvrtinskom ili tropetinskom većinom glasova. Vladu Distrikta Brčko čine gradonačelnik, zamjenik gradonačelnika, glavni koordinator Vlade i šefovi odjeljenja Vlade. Vladom predsjedava gradonačelnik, kojeg bira Skupština tropetinskom većinom glasova. Mandat članova Skupštine i Vlade, kao i gradonačelnika je četiri godine. Javnu upravu Distrikta čine odjeljenja Vlade Distrikta, Ured gradonačelnika, Direkcija za finansije Distrikta, Ured za upravljanje javnom imovinom, Ured koordinatora za Distrikt pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine i drugi organi uprave kada je to zakonom određeno.⁹ Prema Statutu Brčko distrikta BiH, službeni jezici su bosanski, srpski i hrvatski, a pisma latinica i ćirilica.

3 *Tekst Konačne arbitražne odluke preuzet sa <http://www.ohr.int> u izvornom obliku.*

4 *Prečišćeni tekst Statuta Distrikta objavljen je u „Službenom glasniku Brčko distrikta BiH“, broj: 2/10.*

5 *Prva Skupština Brčko distrikta BiH, koja je imala karakter „prijelazne“, imenovana je nalogom međunarodnog supervizora za Brčko, dok je prva demokratski izabrana Skupština, konstituirana 24. novembra 2004. godine. Drugi saziv Skupštine konstituiran je 19. novembra 2008. godine.*

6 *U članu 3. stav (1) Zakona o zastupnicima Skupštine Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 29/04, 19/07, 2/08, 17/08 i 01/09) propisano je da su zastupnici predstavnici svih građana Distrikta, koji su slobodni i nezavisni u vršenju mandata.*

7 *Član 23 stav (1) Statuta Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 2/10).*

8 *Osnovi javne uprave uređeni su Zakonom o javnoj upravi Brčko distrikta BiH, objavljenim u „Službenom glasniku Brčko distriktu BiH“, broj: 19/07, 2/08 i 43/08, koji se odnose na osnivanje, organizovanje, položaj, ulogu, ovlaštenja i obaveze javne uprave Distrikta, kao i druga pitanja od značaja za organizovanje i rad javne uprave.*

9 *Član 45 stav (1 do 2) Statuta Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 2/10).*

2. Osnivanje centra za socijalni rad

Pododjeljenje za socijalnu zaštitu Brčko distrikta BiH svoj rad i radne zadatke bazira na primjeni pozitivnih propisa, odnosno primjeni zakonskih regulativa.¹⁰ Pododjeljenje za socijalnu zaštitu Brčko distrikta BiH je sastavni dio Odjeljenja za zdravstvo i ostale usluge Vlade Brčko distrikta BiH.¹¹ Prema odredbama Zakona o socijalnoj zaštiti Brčko distrikta BiH, socijalna zaštita je organizovana djelatnost usmjerena na suzbijanje i otklanjanje uzroka i posljedica stanja socijalne potrebe u svim oblastima društvenog života, rada i pružanja pomoći građanima i njihovim porodicama kada se nalaze u takvom stanju.¹² Radi vršenja poslova i realizacije prava utvrđenih navedenim zakonom osnivaju se ustanove socijalne zaštite. Centar za socijalnu zaštitu provodi postupak za ostvarivanje prava¹³ na naknade i ostale oblike socijalne pomoći.¹⁴ Za ostvarivanje navedenih prava podnosi se zahtjev službi socijalne zaštite u mjestu prebivališta, odnosno boravišta.¹⁵

10 Zakoni koje primjenjuje ovo Pododjeljenje su: Zakon o socijalnoj zaštiti Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 1/03, 4/04, 19/07 i 2/08), Porodični zakon Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 23/07) i Zakon o dječijoj zaštiti Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 1/03, 4/04, 21/05, 19/07 i 2/08), koji su u stalnoj koherenciji.

11 Pododjeljenje čine Služba psihosocijalne zaštite odraslih lica, Služba opšte socijalne zaštite, zaštite braka i porodice i Služba dječije zaštite. Koherentnost ovih službi, kao i primjena zakona su bitan faktor u pružanju usluga građanima Distrikta.

12 Shodno članu 2 stav (2) ovog zakona, socijalnom potrebom smatra se stanje u kojem je građaninu ili porodici neophodna pomoć u cilju savladavanja socijalnih teškoća i zadovoljavanja osnovnih životnih potreba.

13 Prava u socijalnoj zaštiti u smislu ovog zakona su: usluge socijalnog i drugog stručnog rada, novčana i druga materijalna pomoć, osposobljavanje za život i rad maloljetnih lica s posebnim potrebama i odraslih invalidnih lica, smještaj u ustanovu socijalne zaštite ili u drugu porodicu, kućna njega i pomoć u kući.

14 Centru se pojedinci mogu obratiti u slučaju potrebe za stalnom osnovnom novčanom pomoći, porodičnim doplatkom, doplatkom za školovanje i osposobljavanje za rad djece s posebnim potrebama i punoljetne invalidne djece, doplatkom za njegu i pomoć drugog lica, te povremenom pomoći.

15 Prema članu 27 ovog zakona, korisnici socijalne zaštite su lica u stanju socijalne potrebe, a to su maloljetnici bez roditeljskog staranja, ometeni u fizičkom ili psihičkom razvoju, odgojno zanemareni i zapušteni, čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama, te zlostavljana djeca, i punoljetna lica, koja su materijalno neosigurana i za rad nesposobna, stara lica bez porodičnog staranja, invalidna lica, lica s društveno negativnim ponašanjem, zlostavljana djeca, samohrani roditelj, kao i ostala lica u stanju socijalne potrebe kojima je zbog posebnih okolnosti potrebna socijalna zaštita.

U okviru brige za porodicu, centar za socijalni rad pruža stručnu pomoć i savjete, koja je besplatna i ostvaruje se obraćanjem službi socijalne zaštite u mjestu prebivališta, gdje timski djeluju socijalni radnici, pedagozi, psiholozi i pravnici.¹⁶ U Odjeljenju za zdravstvo i ostale usluge Vlade Brčko distrikta BiH može se dobiti pomoć i za probleme rizičnog ponašanja u cilju prevencije ovisnosti kod djece i omladine.¹⁷ Nasilje u porodici se, također, može prijaviti centru za socijalni rad ili policiji¹⁸, a pomoć žrtvama pružaju i tzv. sigurne kuće. Smještaj u sigurnu kuću vrši se na osnovu rješenja koje donosi nadležni centar za socijalni rad, odnosno nadležna policijska stanica. Sigurna kuća namijenjena je privremenom zbrinjavanju žena i njihove djece u svojstvu žrtava porodičnog nasilja i predstavlja realizaciju prava žrtve nasilja u porodici na fizičku i psihičku sigurnost, odnosno zaštite života, te sprječavanja daljnjeg nasilničkog ponašanja unutar porodice.

Centri za socijalni rad su institucije koje se bave problemima djece asocijalnog ponašanja u otvorenoj zaštiti, posredno kroz pružanje pomoći njihovim roditeljima na razvoju i njegovanju partnerskih i roditeljskih odnosa, i neposredno kroz tretman i resocijalizaciju maloljetnika u sukobu sa zakonom. Centri za socijalni rad su nosioci cjelokupnog stručnog socijalnog rada u oblasti maloljetničke delikvencije. Centar je organ opće socijalne zaštite i porodično-pravne zaštite i zato omogućava pružanje najadekvatnije pomoći djeci u sukobu sa zakonom. Međutim, ostvarivanje ciljeva socijalne zaštite zavisi od društvenih mogućnosti i sredstava, odnosno od toga koliko su jake socijalne službe i vaspitne ustanove, kao i kakva je povezanost svih subjekata koji se bave maloljetničkom delinkvencijom.

16 *Stručna pomoć pruža se djeci bez roditeljskog staranja, zapuštenoj i zanemarenoj djeci, djeci čiji razvoj ometaju poremećeni porodični odnosi, roditeljima koji žele imati bolji odnos s djecom, osobama sa invaliditetom i ometenim u psihofizičkom razvoju, te osobama izloženim zlostavljanju i nasilu u porodici.*

17 *Ukoliko postoji sumnja da dijete uživa drogu ili alkohol, roditelji se mogu obratiti za stručnu pomoć centru za socijalni rad ili službi specijalizovanoj za borbu protiv alkoholizma i drugih toksikomanija.*

18 *Slučajeve porodičnog nasilja, svaki građanin može prijaviti policiji na telefon 122.*

3. Nadležnosti centra za socijalni rad

Centar za socijalni rad vrši opći nadzor nad vršenjem roditeljskog prava¹⁹ i po službenoj dužnosti štiti interes djece. Stalno je prisutna dilema ko, kada i u kojoj mjeri treba da se umiješa u život porodice, odnosno kada porodični problemi zahtijevaju intervenciju državnih organa.²⁰ U javnosti, a i među profesionalcima, preovladava mišljenje da se ne treba uplitati u nečiji porodični život, što može da predstavlja društvenu toleranciju neadekvatnog roditeljskog postupanja, porodičnog nasilja i može da onemogući adekvatnu zaštitu djece.²¹

-
- 19 *Nadzor se vrši na sljedeći način: upozorava roditelje na nedostatke u vaspitanju djece, određuje stalni nadzor nad vršenjem roditeljskog prava, oduzima dijete roditeljima i upućuje ga u drugu porodicu, ili ustanovu kao krajnju mjeru, traži polaganje računa o upravljanju imovinom djeteta, zahtijeva od suda mjere zaštite na imovini roditelja, zahtijeva od suda mjeru da roditelji imaju položaj staratelja u pogledu raspolaganja imovinom djeteta, pokreće postupak za oduzimanje i vraćanje roditeljskog prava, ako se radi o djeci bez roditeljskog staranja, preduzima sve mjere da dijete ostane u prirodnoj porodici, određuje staratelja, smještaj u hraniteljsku porodicu, ustanovu socijalne zaštite, usvojenje, za potrebe brakorazvodnog postupka daje mišljenje sudu o povjeravanju djeteta, vrši povjeravanje djeteta iz vanbračne zajednice, određuje način viđanja djeteta s roditeljem s kojim ne živi, pruža zaštitu djeci koja žive u materijalno i socijalno ugroženim porodicama.*
- 20 *Na primjer, Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i sloboda zabranjuje miješanje države u privatni život, koristeći kao argument uživanje i zaštitu prava na privatnost i porodični život.*
- 21 *U radu sa maloljetnim delinkventima organ starateljstva ima posebne zadatke: od saznanja za učinjeno krivično djelo (ne samo od trenutka podnošenja krivične prijave ili po zahtjevu tužioca ili suda) do izricanja krivične sankcije radi na detaljnom upoznavanju porodičnog, socijalnog i materijalnog statusa maloljetnika i njegove porodice, kao i na upoznavanju i ispitivanju ličnosti maloljetnika; suočava maloljetnika s posljedicama krivičnog djela, ne primjenjujući pri tome isključivo zaštitnički model. Maloljetnik je subjekat prava, od njega se traži da prihvati dio odgovornosti za ono što je počinio; prije pokretanja krivičnog postupka, u toku postupka, u slučaju odbacivanja krivične prijave, obustave postupka preduzima i primjenjuje odgovarajuće mjere socijalne zaštite za koje je ovlašćen; učestvuje u odlučivanju sa tužiocem o pokretanju postupka ili odbacivanju prijave; sa sudijom za maloljetnike saraduje u toku pripremnog postupka, učestvuje na glavnom pretresu i daje mišljenje o vaspitnoj mjeri, te organizuje, nadgleda, neposredno izvršava mjere pojačanog nadzora (pojačan nadzor od strane roditelja, usvojioca ili staratelja; pojačan nadzor od strane organa starateljstva; pojačan nadzor uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi za vaspitanje maloljetnika); upućuje maloljetnike kojima je izrečena zavodska vaspitna mjera u vaspitnu ustanovu, vaspitno popravni dom i posebnu ustanovu za liječenje i osposobljavanje; ovlašćen je da uputi dijete sa ispoljenim asocijalnim ponašanjem u neku vaspitnu ustanovu u cilju resocijalizacije, može donijeti rješenje o oduzimanju djeteta od roditelja i predati ga na staranje i vaspitanje drugom licu ili vaspitnoj ustanovi; saraduje za vrijeme izvršenja zavodskih vaspitnih mjera sa vaspitnim ustanovama i domovima, sa maloljetnikovom porodicom i vrši pripremu za vraćanje maloljetnika u porodicu i uključivanje u redovan život, te da saraduje sa maloljetnikom i njegovom porodicom i poslije prestanka vaspitne mjere dok za to postoji potreba.*

Izvor ovlaštenja za postupanje Centra za socijalni rad nalazi se u odredbi člana 110 Porodičnog zakona Brčko distrikta BiH²², koja se odnosi na pravo djeteta da unutar svoje porodice ostvaruje zaštitu od svih oblika nasilja, zlostrebe, zapostavljanja i zanemarivanja. Nadalje, članom 133 propisana je obaveza organa starateljstva da, po službenoj dužnosti, preduzima potrebne mjere radi zaštite prava i najboljih interesa djeteta, a na osnovu neposrednih saznanja i obavijesti. Obavijest o povredi djetetovih prava, a naročito o nasilju, zlostavljanju, spolnim zlostrebama i zanemarivanju djeteta, dužni su bez odlaganja dostaviti organu starateljstva svi organi, organizacije i fizička lica. Pomoć organu starateljstva u preduzimanju navedenih mjera, po službenoj dužnosti, pruža Policija Brčko distrikta BiH.²³ Ukoliko je potrebno, organ starateljstva će o okolnostima važnim za odlučivanje saslušati maloljetno dijete, ako je ono u stanju shvatiti o čemu se radi.²⁴ Centar za socijalni rad nije stranka u postupku, ali je značajan saradnik organa krivičnog postupka.²⁵

U radu s djecom u sukobu sa zakonom uloga centara za socijalni rad, pokazala se veoma značajnom, posebno imajući u vidu profesionalnu strukturu zaposlenih i položaj centra u sistemu dječije i socijalne zaštite koji ga čini najodgovornijim organom za razumijevanje i tretiranje pojave maloljetničke

22 Zakon je objavljen u „Službenom glasniku Brčko distrikta BiH“, broj: 23/07.

23 Sud pred kojim je pokrenut prekršajni ili krivični postupak u vezi s povredom prava djeteta, dužan je o tome obavijestiti organ starateljstva i dostaviti pravosnažnu odluku donesenu u tom postupku. Prije preduzimanja mjera iz stava 1 ovog člana, organ starateljstva će o okolnostima važnim za odlučivanje saslušati maloljetno dijete, ako je ono u stanju shvatiti o čemu se radi. Mišljenje maloljetnog djeteta će se posebno uvažiti i cijeniti u slučaju preduzimanja mjera kojim se dijete odvaja od roditelja. Postupak iz prethodnih stavova je hitan. Žalba na rješenje ne odlaže izvršenje.

24 Mišljenje maloljetnog djeteta će se posebno uvažiti i cijeniti u slučaju preduzimanja mjera kojim se dijete odvaja od roditelja.

25 Organ starateljstva ima sljedeća prava: da bude obaviješten o pokretanju postupka; da se upozna s tokom postupka; da u toku postupka stavlja prijedloge, ukazuje na činjenice i dokaze; da inicira odluku vijeća za maloljetnike o pokretanju postupka ako se ne slaže s odlukom tužioca da zbog cjelishodnosti ne pokrene pripremni postupak; da po odobrenju sudije za maloljetnike prisustvuje radnjama u pripremnom postupku i stavlja prijedloge; da kad tužilac po završenom pripremnom postupku predloži sudiji za maloljetnike obustavu postupka, ako se ne slaže, zahtijeva da o tome odluči vijeće za maloljetnike; prisustvuje sjednici vijeća za maloljetnike kada se odlučuje o prijedlogu tužioca za izricanje mjere; prisustvuje glavnoj raspravi kada vijeće za maloljetnike donosi odluku iz kojih proizilaze dolje navedene obaveze; na zahtjev tužioca dostavlja mišljenje o cjelishodnosti pokretanja postupka; dostavlja podatke o ličnosti maloljetnika i prilikama u kojima živi; vrši nadzor nad maloljetnikom u toku pripremnog postupka po odluci suda za maloljetnike; na zahtjev sudije pribavlja podatke o izvršenju vaspitne mjere, te da predlaže izmjenu ili obustavu mjere prilikom vršenja nadzora.

delikvencije i samog maloljetnika, kao i za individualizaciju njegovog tretmana. Timski rad je značajan zbog različitih faktora koji imaju uticaj na pojavu i razvoj poremećaja u ponašanju i to je osnovni metodološki pristup rada centara za socijalni rad. Timski rad nije samo zbir različitih znanja, on omogućava svestranost ispitivanja, dijagnostiku i izbor tretmana. Značajan je kada treba proučiti raznovrsne aspekte maloljetnikovog života i života njegove porodice. Prilikom izbora stručnjaka za rad s djecom u sukobu sa zakonom treba imati u vidu da je stručnjak onaj koji obezbjeđuje da postupak prema maloljetniku bude što humaniji, što primjereniji njegovim potrebama i da dovede do pozitivnih rezultata. Zato je potrebno da u centru za socijalni rad postoji tim koji se sastoji od socijalnog radnika, pedagoga i psihologa, koji rade s maloljetnikom na procjeni, dijagnostici i sprovođenju mjera.²⁶

4. Uloga centra za socijalni rad u sudskom postupku

Stručni postupak u centru za socijalni rad omogućava procjenu delinkventnog ponašanja maloljetnika, u svjetlu njegove ličnosti koja se sastoji od naslijeđenih i stečenih osobina i reakcija na podražaje koji utiču na ponašanje i prilagođavanje sredini. Individualizacija tretmana maloljetnika podrazumijeva da stručnjaci centra za socijalni rad izvrše procjenu njegove ličnosti, koja se mijenja u zavisnosti od sazrijevanja, sticanja znanja, ličnih iskustava, životnih okolnosti, njegovog porodičnog života, školovanja, odnosa sa roditeljima, vršnjacima, drugima, kao i slike o sebi, kao ličnosti. Takva analiza omogućava da se bolje shvati zašto je maloljetnik došao u sukob sa zakonom i da se odrede mjere i tretman koji će dati najbolje rezultate. Nalaz organa starateljstva je dokaz u krivičnom postupku, ali sudija mora da se trudi da izbjegava navođenje dijela nalaza koji se odnosi na ličnost maloljetnika i njegove porodične prilike, jer to može imati negativan uticaj na maloljetnika, a u postupku nije neophodno.

Sudska odluka u postupku prema maloljetniku zasniva se na izvještaju organa starateljstva. Organ starateljstva je kompetentan za davanje ocjene ličnosti i životnih prilika maloljetnika jer to radi tim stručnjaka koji posjeduje odgovarajuća znanja iz područja socijalnog rada, psihologije, pedagogije,

26 Prema principima struke, trebalo bi da postoje dva tima, jedan za procjenu i dijagnostiku, a drugi za tretman maloljetnika. To je u interesu maloljetnika, koji prvi tim doživljava isto kao istragu, a drugi tim kao nekoga ko je na njegovoj strani.

kriminologije.²⁷ U slučaju potrebe, u izvještaju se navode podaci koji upućuju na potrebu vještačenja. Na kraju izvještaja daje se obrazloženo mišljenje o vaspitnoj mjeri, eventualnoj obavezi, mjeri sigurnosti, kao i prognoza uspješnosti tretmana. Izvještaj je osnov za izricanje odgojne mjere, kazne, posebne obaveze, mjere bezbjednosti, izvršenja sankcije i odluke o obustavi mjere. Izvještaj organa starateljstva je veoma koristan, ali ne obavezuje sudiju.

U Brčko distriktu BiH ne postoje specijalizovani servisi za pružanje pomoći žrtvama nasilja u porodici organizovani od strane Vlade Distrikta.²⁸ U okviru centra za socijalni rad postoji "savjetovalište za brak i porodicu", ali se njegova aktivnost uglavnom odvija u cilju očuvanja bračne zajednice bez obzira na to kakvi problemi postoje među supružnicima.²⁹ Stoga je Vlada Brčko distrikta BiH osnovala „Kancelariju za pravnu pomoć“, kao samostalan i nezavisan organ, koji na teritoriji Distrikta pruža besplatnu pravnu pomoć građanima slabog imovnog stanja u skladu sa zakonom. U okviru svojih nadležnosti, Kancelarija pruža besplatne pravne savjete i zastupanje pred Osnovnim i Apelacionim sudom Brčko distrikta BiH, te Tužilaštvom Brčko distrikta BiH, u cilju ostvarenja jednakog pristupa pravdi i pravu na pravično suđenje, garantovanih Ustavom BiH, Statutom Distrikta, zakonima Bosne i Hercegovine i zakonima Distrikta.

27 *Izvještaj sadrži kompletne psihofizičke karakteristike maloljetnika u odnosu na socio-ekonomske uslove u kojima maloljetnik živi, a usmjeren je na resocijalizaciju: osnovne podatke o maloljetniku, njegovoj ličnosti, duševnoj razvijenosti, ličnim svojstvima i sklonostima, zdravstvenom stanju, opisu njegovog dosadašnjeg života s naglaskom na događaje koji su važni za razumijevanje njegovog sadašnjeg ponašanja, eventualne promjene sredine, tok školovanja, školski uspjeh, odnos prema drugovima, vršnjacima, porodičnu situaciju, podatke o roditeljima, bračnim, porodičnim i roditeljskim odnosima, procesu vaspitanja, ekonomskom statusu porodice, eventualnim sociopatološkim pojavama u porodici, recidivizmu, uz prethodno upoznavanje s okolnostima izvršenja krivičnog djela.*

28 *Problemi sa kojima se suočava socijalna zaštita, a koje su istakli radnici centara za socijalni rad su nedostatak finansijskih sredstava, nekoherentnost ovog sistema (centar za socijalni rad osniva općina i kao takav centar je općinski organ vlasti i od općine zavisi finansiranje njihovog rada), organizaciona i kadrovska struktura centara osmišljena je u prošlom sistemu i doživjela je minimalne promjene u proteklih 15 godina i tako nefleksibilni nisu uspjeli da prate društvene promjene koje su se dešavale i još uvijek se dešavaju, ne postoji jedinstvena baza podataka o žrtvama nasilja u porodici, nepostojanje socijalnih ustanova, loši uslovi za rad, nedovoljno kadrova, saradnja sa drugim institucijama koje se bave problemom nasilja u porodici zasada se odvija neformalno.*

29 *Jedan od zaostataka prošlog društvenog sistema jeste i nespremnost zaposlenih u državnim institucijama, koji po prirodi svog posla primjenjuju zakone, da ukažu na neprimjenjivost i "rupe" u zakonima koje im otežavaju rad.*

Medicinsku i psihosocijalnu pomoć, žrtve nasilja u porodici mogu da potraže samo u okviru opće zdravstvene zaštite dostupne svim stanovnicima Brčko distrikta BiH. Ukoliko imaju status osiguranika, odnosno nosioca zdravstvenog osiguranja osobi na čije ime se vrši uplata zdravstvenog osiguranja ili osiguranog lica, koja na osnovu svog odnosa sa osiguranikom ima pravo na zdravstveno osiguranje, korisnici zdravstvenih usluga će platiti samo određenu participaciju, a ukoliko nemaju nijedan od ova dva statusa moraju da plate punu cijenu zdravstvenih usluga. Stoga civilni sektor, kao jak i stručan partner vladinom sektoru, odnosno brojne nevladine organizacije koje se bave zaštitom ljudskih prava i promovisanjem rodne ravnopravnosti na području Bosne i Hercegovine, predstavlja ogroman društveni resurs znanja, prakse i iskustva u bavljenju ovom problematikom. U svim skloništim, stacionarima, odnosno sigurnim kućama koji postoje u Bosni i Hercegovini, provode se programi psihosocijalne pomoći za žrtve nasilja u porodici³⁰, ali i radno-okupaciona terapija, koja zapravo ima dva cilja: da pomogne psihološkom oporavku žrtve i da žene nauči nekim novim vještinama od kojih bi mogle imati i materijalnu korist, odnosno nešto zarađivati.

5. Zaključak

Kod pristupa radu centara za socijalni rad zasnovanog na ljudskim pravima, koriste se međunarodni standardi ljudskih prava, kako bi se tretirali različiti oblici ugroženosti, siromaštva, neravnopravnosti, te političkog, socijalnog i ekonomskog isključivanja. Ovakve se pojave ne smatraju isključivo pitanjem nezadovoljnih potreba, neadekvatnih ili nedovoljnih sredstava, manjkavostima u razvoju pojedinaca ili grupa, već direktnim povredama ljudskih prava. Pristup zasnovan na ljudskim pravima, ne samo da prepoznaje ove slučajeve, već ih, također, nastoji riješiti postupcima, koji imaju za cilj poštovanje, zaštitu i ostvarenje ljudskih prava. Važna osobina pristupa zasnovanog na ljudskim pravima je da određuje odgovorne osobe, čija je obaveza da poštuju, štite i ostvaruju ljudska prava i nositelje prava, odnosno pojedince koji posjeduju prava i polažu pravo na njihovo ostvarenje. U tom smislu, pristup zasnovan na ljudskim pravima naglašava odgovornost nositelja dužnosti, i ističe njihovu odgovornost za ispunjavanje osnovnih obaveza i osigurava minimalne standarde u realizaciji ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava.

³⁰ Psiho-socijalna pomoć se sastoji od individualnih i grupnih terapija, rada sa djecom, pružanja psiho-socijalne podrške i pomoći. U psiho-socijalne programe pomoći spadaju i porodična savjetovališta. Na pružanju psiho-socijalne pomoći rade psihoterapeuti, psihologinje, neuropsihijatri. Stručni tim ljudi koji radi sa žrtvom procjenjuje u kakvom stanju se žrtva nalazi i kakva vrsta terapije joj treba.